

ዳኞች፡- አልማወ ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ተኸሊት ይመሰል

እንዳሻወ አዳነ

ቀነዓ ቂጣታ

አመልካች፡- በወላይታ ዞን የበሌ ከተማ ማዘጋጃ ቤት ዓ/ሕግ ኤርገና ቆልቻ - ቀርቦዋል

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ታደሰች ዳባራ - ተወካይ ታደለ ወ/ሚካኤል - ቀርቦዋል

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ በወል ያገኘሁትን የከተማ ይዞታ እንዲያስረክብኝ በማለት የቀረበ ክስን መነሻ ያደረገ ክርክር ነው። የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ፡ የአሁን አመልካች የሥር 1ኛ ተከላሽ፣ የአሁን ተጠሪ የሥር ተከላሽ በመሆን ሲከራከሩ እንደነበር መዝገቡ ያመለክታል። የአሁን ተጠሪ በኪንዶ ኮይሻ ወረዳ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ 1ኛ ተከላሽ /የአሁን አመልካች/ በበሌ ቀበሌ 02 በግብርና ሰፈር በኮድ ቁ.0443፣ 300 ካ.ሜ ይዞታ ለጨረታ አወጥቶ እኔ ተወዳድራ አሸንፌ ተገቢውን ክፍያ ሁሉ ፈጽሜ ወል ተዋወዱ እያለሁን፣ 2ኛ ተከላሽ ተወዳድሮ ያሸነፈው ኮድ 0024፣ 200 ካ.ሜ ይዞታ ሁኖ እያለ የመጀመሪያውን ወል አስቀርዶ በቦታው ላይ የተለጠፈውን ታፕላ በመቀያየር ሌላ ክፍያ በመፈጸም ለ2ኛ ተከላሽ አሳልፎ የሰጠ በመሆኑ፣ 1ኛ ተከላሽ ይህን ይዞታ ከ2ኛ ተከላሽ አስለቅቆ ለከላሽ እንዲያስረክብኝ እንዲወሰንልኝ በማለት አመልክተዋል። የአሁን አመልካች ባቀረበው መልስ ከላሽ በተወዳደረችበት ቦታ ላይ ያቀረበችውን የጨረታ ሰነድ በስም ያልታሸገ በመሆኑና ሕጋዊ የይዞታ ማረጋገጫ አሰጣጥን ያልተከለተለ ስለመሆኑ በመረጋገጡ በ1ኛ ተከላሽ ማኔጅመንት በሕግ አግባብ የከላሽ ወል እንዲመክን ተደርጓል፤ ከላሽ ይህን ክስ ያቀረበችው ከቅን ልቦና በመሆኑ ወድቅ እንዲደረግልን በማለት ተከራክረዋል። የሥር 2ኛ ተከላሽ /አቶ ማቴዎስ ማያ/ ባቀረበው መልስ ይህን ይዞታ በሕጋዊ መንገድ ተወዳድራ ያገኘሁት በመሆኑ የቀረበው ክስ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክረዋል።

ከዚህ በኋላ ፍ/ቤቱ ክርክሩን በማጣራት በሰጠው ወሳኔ የአሁን አመልካችን ክርክር በመቀበል የአሁን ተጠሪን ክስ ወድቅ በማድረግ፣ የአሁን ተጠሪ ከጨረታው ጋር በተያያዘ የከፈሉት ገንዘብ ብር 3600 /ሶስት ሺህ ስድስት መቶ ብር/ የአሁን አመልካች እንዲከፍላቸው ወስኗል። የአሁን ተጠሪ ይህን ወሳኔ በመቃወም ይግባኝ ለወላይታ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረቡ ሲሆን ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ በሰጠው ወሳኔ መደበኛው ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ አይቶ ለመወሰን ስልጣን

የለውም በማለት የስር ፍ/ቤት ውሳኔ በመሻር ወስኗል። የአሁን አመልካች ይህን ውሳኔ በመቃወም ይግባኙን ለደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ያቀረበ ሲሆን ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙን በማከራከር በሰጠው ውሳኔ አመልካች ጉዳዩ በአስተዳደር በኩል ታይቶ እልባት እንዲሰጣት አቤቱታዎን በየደረጃው ላሉት የመንግስት መዋቅር አቅርቦዉ ምላሽ በማጣታቸው ይህን ክስ ለፍ/ቤት ያቀረቡ በመሆኑ መደበኛ ፍ/ቤት ጉዳዩን ለማየት ስልጣን አለው፤ የሥር 2ኛ ተከላሽ ተወዳድረው ያሸነፉት በ200 ካ.ሜ ሲሆን፤ ከላሽ በ300 ካ.ሜ ላይ በጨረታ ተወዳድረው አሸነፊው ወልም ተዋወለው ክፍያ ከፈጸሙ በኋላ የአሁን አመልካች በሰም የታሸገ ኤንቨሎፕ አላቀረብሽም በሚል ምክንያት ወሉን ወድቅ ማድረግ አግባብነት የለውም፤ በወሉ በተጠቀሰው መሰረት በጨረታ ያሸነፈችውን ይዞታ 300 ካ.ሜ ለከላሽ እንዲያስረክባት በማለት ወስኗል። የአሁን አመልካች አሁንም ይህን ውሳኔ በመቃወም የሰበር አቤቱታውን ለደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ያቀረበ ሲሆን ችሎቱ ግራ ቀኙን በማከራከር በሰጠው ውሳኔ የስር ፍ/ቤት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የለውም በማለት ወስኗል። የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአሁን አመልካች ነሐሴ 20 ቀን 2007 ዓ.ም በተጻፈ አራት ገጽ አቤቱታ ተጠሪዋ ያሰነፈችበትን ወጤት እንዲሰረዝ ውሳኔ የሰጠው የወረዳው ማኔጅመንት ኮሚቴ በመሆኑ የሊዝ አዋጅን ለማስፈጸም በወጣው መመሪያ መሰረት ቅሬታዎን ለሚመለከተው አስተዳደር ማቅረብ ነበራባት እንጂ መደበኛ ፍ/ቤት ጉዳዩን የማየት ስልጣን የለውም። የአሁን ተጠሪ በጨረታ ሂደት አለአግባብ መብቱ ተክቷል የምትል ከሆነ የሊዝ ኮሚቴ ወይም የመሬት ማኔጅመንት ኮሚቴ ቅሬታዎን አቅርባ በሚሰጠው ውሳኔ ካልተሰማሙ ይግባኝ ለዞን ይግባኝ ሰሚ ወይም ለክልሉ ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ማቅረብ እንዳለባቸው በሊዝ አዋጅ ቁ.721/2004 መሰረት ክልሉ ባወጠው መመሪያ ቁ/01/2005 አንቀጽ 74 መሰረት መሆን አለበት። የሥር ፍ/ቤት በዚህ መቃወሚያ መሰረት የቀረበውን ክስ ወድቅ ማድረግ ሲገባው የሰጠው ውሳኔ ተገቢ አይደለም። የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት አመልካች የተጠሪዎን መሬት ለሌላ ግለሰብ አሳልፎ ለመስጠት ነው ወጤቱን የሰረዘው፤ የተወዳደሩበትን ታፕላ ቀያይሯል የሚል ሲሆን ይህ ስለመሆኑ በተጨማሪ ማስረጃ ያጣራው ነገር የለም ወይም ወደ ስር ፍ/ቤት መልሶት እንዲጣራ ያደረገው ነገር በሌለበት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ነው። ስለዚህ ይህን ጉዳይ የመደበኛው ፍ/ቤት ለማየት ስልጣን ስለሌለው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት እና ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ እንዲሻርልን፤ የወላይታ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲጸናልን በማለት አመልክተዋል።

ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን በማየት የሚጣራ ጉዳይ አለ በማለት አቤቱታው ያስቀርባል በማለት ተጠሪ መልስ እንዲሰጡ ባዘዘው መሰረት በ10/02/2008 ዓ.ም የተጻፈ ሁለት ገጽ መልስ አቅርቦዋል። የመልሱም ይዘት፡ የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት እና የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የሌለው በመሆኑ እንዲጸናልኝ ወጪና ኪሳራ የመጠየቅ

መብት እንዲጠበቅልኝ ወይም በቁርጥ እንዲወሰንልኝ በማለት ተከራክረዋል። አመልካች የመልስ መልስ አቅርበዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተው ሲሆን ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ወሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ፣ ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ ለማየት ስልጣን አለው ወይስ የለውም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ እንደሚከተለው መርምሮታል። መዝገቡን እንደመረመርነው የአሁን አመልካች በበሌ ቀበሌ 02 በግብርና ሰፈር በኮድ ቁ.0443፣ 300 ካ.ሜ ይዘታ ለጨረታ ባቀረበው መሰረት የአሁን ተጠሪ ተወዳድረው አሸንፈው ተገቢውን ክፍያ ፈጽመው ወል ያደረጉ መሆኑን ግራ ቀኝ የሚካካዱት ጉዳይ አይደለም። በሌላ በኩልም የአመልካች መ/ቤት በዚህ አግባብ ተጠሪ ጨረታውን አሸንፈው ተገቢውን ሁሉ ፈጽመው ወል ከተዋዋሉ በኋላ ለጨረታው ሲወዳደሩ በሰም የታሸገ ኤንቨሎፕ አላቀረቡም የሚል ምክንያት በማንሳት በኮሚቴ በማየት ወሉን የሰረዘ መሆኑ በሥር ፍ/ቤት የተረጋገጠ ፍሬ ነገር ነው። የአሁን ተጠሪ ባቀረቡት ክስ አመልካች ይህን ወል ያለአግባብ የሰረዘ በመሆኑ በወሉ ላይ በተመለከተው መሰረት ይዘታውን እንዲያስረክቡኝ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል። የአሁን አመልካች ይህ ጉዳይ በአስተዳደር አካል መታየት ያለበት ጉዳይ ነው እንጂ መደበኛ ፍ/ቤት ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የለውም በማለት ተከራክረዋል። በዚህ አግባብ በሥር ፍ/ቤት የተረጋገጠውን ፍሬ ነገር አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማየት መደበኛ ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ ለማየት ስልጣን አለው ወይስ የለውም የሚለውን ጭብጥ መመልከቱ ተገቢ ነው።

ከዚህ አንጻር ሲታይ የአሁን አመልካች የከተማ ቦታን በሊዝ ስለመያዝ የወጣ አዋጅ ቁጥር 721/2004 እንዲሁም ይህን አዋጅ ለማስፈጸም የወጣ መመሪያ መሰረት ለክርክር ምክንያት የሆነውን ይዘታ ለጨረታ አቅርቦ፣ የአሁን ተጠሪ በዚህ አዋጅ አንቀጽ 11 /1-6/ መሰረት ተወዳድረው የጨረታ ሂደቱን አልፈው አሸንፈው በአንቀጽ 16 መሰረት የሊዝ ወል የፈጸሙ መሆኑን ያመለክታል። የአሁን ተጠሪ በሕጉ የተመለከተውን ሂደት ሁሉ አልፈው ወል ከፈጸሙ በኋላ አመልካች ወደ ኋላ በመመለስ ለወድድር ሲቀርቡ ተጠሪ በሰም የታሸገ ፖስታ ወይም ኤንቨሎፕ ባለማቅረባቸው የጨረታውን ወጤት የሆነውን ወል መሰረዙን ገልጸዋል። ነገር ግን የአመልካች መ/ቤት ተጠሪዋ በጨረታው ለመሳተፍ የሚያስፈልገውን መስፈርቶች ሁሉ ያሟሉ መሆኑን ካረጋገጠ በኋላ በጨረታው እንዲሳተፉ ያደረጋቸው መሆኑ የሚያከራክር አይሆንም። የአሁን ተጠሪ አስፈላጊውን መስፈርት ባያሟሉ ነፍ በጨረታው ላይ እንዲሳተፉ ያደረጋል ተብሎ አይገመትም። ስለዚህ የአሁን አመልካች ተጠሪዋ በአግባቡ የጨረታ ሂደቱን አልፈው ወል ከተዋዋሉ በኋላ በሰም የታሸገ ኤንቨሎፕ አላቀረቡም በማለት ይህን ወል መሰረዙ ከጨረታ ሂደት አልፎ አስገዳጅ የወል ግዴታ በተገባበት ጉዳይ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። ይህ ከሆነ መታየት ያለበት ከላይ የተመለከተው የሕግ ድንጋጌ ብቻ ሳይሆን አጠቃላይ የወል ሕግ ድንጋጌ

እንደአግባብነቱ ተፈጻሚነት የሚኖረው ይሆናል። ምክንያቱም በግራ ቀኝ መካከል በሕግ ፊት የሚጸና መብት ግዴታ የሚፈጥር ወል እስከተደረገ ድረስ ይህን ወል የማፍረስ ጉዳይ በአመልካች መ/ቤት ብቻ የሚተወ ጉዳይ አይደለም። ይህ ማለት በግራ ቀኝ መካከል ይህ ወል በፍ/ብ/ሕ/ቁ.1731 መሰረት እንደሕግ የሚቆጠር ነው። ግራ ቀኝ በዚህ ወል መሰረት መብትና ግዴታቸውን መወጣት እንደሚጠበቅባቸው ግልጽ ነው። ይህ ከሆነ ይህ ወል የሚፈርስባቸው ሕጋዊ ምክንያቶች አሉ ወይስ የሉም የሚለውን አይቶ ለመወሰን ለተዋዋይ ወገኖች ብቻ የሚተወ ጉዳይ ሳይሆን ገለልተኛ በሆነ ፍ/ቤት ታይቶ መዳኘት ያለበት ጉዳይ ሁኖ ይታያል። ይህን ወል ለማፍረስ በፍ/ብ/ሕ/ቁ.1808 ሥር የተመለከቱት ወልን ለማፍረስ ተገቢ የሆኑ ምክንያቶች መሟላት ይጠበቅበታል። ይህ በመሆኑ እነዚህ ምክንያቶች ወይም ሁኔታዎች መሟላታቸውን አለማሟላታቸውን በመደበኛ ፍ/ቤት ታይቶ አልባት ሊሰጥበት የሚገባ ጉዳይ ነው። ስለሆነም ይህ ጉዳይ በህጋዊ መንገድ የተቋቋመውን ወል ከማፍረስ ጋር የሚመለከት በመሆኑ መደበኛ ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ የማያይበት ምክንያት የለም። የአሁን አመልካች መ/ቤት ማናቸውንም ምክንያት በመፈለግ በፈለገ ጊዜ እያነሳ ይህን በሕግ አግባብ የተቋቋመውን ወል ለመሰረዝ የሚያስችለው የሕግ አግባብ የለም።

የአሁን አመልካች ይህን ወል ለመሰረዝ የጠቀሰው ምክንያት በፍ/ብ/ሕ/ቁ.1808 /2/ ሥር የሚወድቅ ሁኖ ስለማይታይ ወሉን ለመሰረዝ በቂ ምክንያት ነው ተብሎ ሊወሰድ የሚችል ጉዳይ አይደለም። ስለዚህ የሥር ፍ/ቤቶች መደበኛ ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ ለማየት ስልጣን አላቸው በማለት የአሁን አመልካች ያለ በቂ ምክንያት ወሉን መሰረዙ ተቀባይነት የለውም አመልካች በወሉ ላይ የተጠቀሰውን ይዞታ ለአሁን ተጠሪ እንዲያስረክብ በማለት የሰጡት ወሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያልተፈጸመበት በመሆኑ የሚከተለው ወሳኔ ተሰጥቷል።

ወ ሳ ኔ

1. የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ.ቁ.06872 በ13/09/2007 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ እና የደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት 07874 በ29/11/2007 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የሌለው በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 /1/ መሰረት ጸንቷል።
2. የዚህ ወሳኔ ግልባጭ ለሥር ፍ/ቤቶች ይድረስ።
3. ግራ ቀኝ በዚህ ችሎት የደረሰባቸው ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ።
4. በ29/12/2007 ዓ.ም የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ በዚህ ወሳኔ ተነስቷል። ይጻፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።